

Patiënten over studenten tandheelkunde en mondhygiëne

Een enquête onder parodontologie-patiënten

Samenvatting. Patiënten zijn geënuquêteerd die onder behandeling waren bij vierdejaarsstudenten tandheelkunde en tweedejaarsstudenten mondhygiëne. Als belangrijkste resultaat is naar voren gekomen dat de patiënten de houding en de competentie van de studenten mondhygiëne significant hoger waarden dan die van de studenten tandheelkunde. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat dit resultaat beïnvloed werd door de sekse van de student.

GRUYTHUYSEN RJM. Patiënten over studenten tandheelkunde en mondhygiëne. Ned Tijdschr Tandheelkd 1991; 98: 460-2.

R.J.M. Gruythuysen, tandarts

Uit de vakgroep Tandheelkundige Klinische Vakken (afdeling Pedodontologie) van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA).

Trefwoorden: **Onderwijs – Sociale tandheelkunde – Mondhygiënisten**

Datum van acceptatie: 2 oktober 1990.

Adres: Dr. R.J.M. Gruythuysen, Louwesweg 1, 1066 EA Amsterdam.

1 Inleiding

Al bijna een kwart eeuw worden in Nederland met succes bepaalde taken van de tandarts gedelegeerd aan mondhygiënisten. Er zijn aanwijzingen dat hierdoor tevens de kwaliteit van de zorg wordt verbeterd. Uit een Amerikaans onderzoek bleek dat de patiënten de competentie en de houding van de studenten mondhygiëne hoger waardeerden dan die van de studenten tandheelkunde.¹ De vraag is of de situatie in Nederland in dit opzicht verschilt van de Amerikaanse. In dit verslag wordt melding gemaakt van een onderzoek, waarin werd nagegaan hoe patiënten oordelen over de houding en de competentie van studenten mondhygiëne in vergelijking met studenten tandheelkunde. Bovendien werd de werkwijze van de studenten in het onderzoek betrokken. Tevens werd nagegaan of en in welke mate patiënten een voorkeur hebben voor een mannelijke dan wel een vrouwelijke student. Ten slotte werd aandacht besteed aan het commentaar van de patiënten op de studenten en op de opleiding.

2 Materiaal en methode

Het onderzoek werd in 1985 verricht onder patiënten van het ACTA, Vrije Universiteit te Amsterdam, die onder behandeling waren bij tweedejaarsstudenten mondhygiëne (13 vrouwen) of bij vierdejaarsstudenten tandheelkunde (46 mannen en 11 vrouwen). Studenten van beide groepen behandelen in deze fase van hun studie parodontologie-patiënten, dat wil zeggen patiënten met parodontitis en 'recall-patiënten' (voor parodontitis behandelde patiënten die voor nazorg onder behandeling blijven).

Tijdens het derde trimester werden 200 enquêteformulieren uitgedeeld aan de patiënten. De helft aan patiënten die onder behandeling waren bij studenten tandheelkunde en de andere helft aan patiënten die onder behandeling waren bij studenten mondhygiëne. De steekproef omvatte ruim 15% van de populatie 'parodontologie-pa-

tiënten' die bij het ACTA/VU voor behandeling ten behoeve van het onderwijs waren ingeschreven.

De opzet van de enquête komt overeen met een eerder in dit tijdschrift gepubliceerd onderzoek.² Ook in het huidige onderzoek werden drie a priori factoren geconstrueerd. De items van de factor 'houding' zijn overgenomen uit het vorige onderzoek.² De items die betrekking hebben op de factor 'competentie' en de factor 'werkwijze' staan vermeld in tabel I. De toegepaste statistische technieken betreffen: Cronbach's alfa (betrouwbaarheidsanalyse), de chi-kwadraattoets en de Mann-Whitneytoets. De respons was 59% en verschilde niet significant voor beide groepen van patiënten. Ook diverse respondent-kenmerken (geslacht: 61% vrouw/leeftijd: gemiddeld 41 jaar, sd = 11/niveau van opleiding: 90% MO of hoger/verzekering: 58% particulier) verschilden niet significant (chi-kwadraattoets $p > 0,05$).

3 Resultaten

3.1 Houding, competentie en werkwijze

De drie geconstrueerde factoren blijken met redelijke betrouwbaarheid te meten te zijn ('houding', alfa = 0,73; 'competentie', alfa = 0,84; 'werkwijze', alfa = 0,69).

Er blijkt een verschil in het oordeel van de onderzochte groepen van patiënten in zoverre dat betrekking heeft op de factoren 'houding' en 'competentie'. De patiënten van de studenten mondhygiëne waarden deze aspecten van de patiëntenbehandeling hoger dan de patiënten die behandeld werden door de studenten tandheelkunde (Mann-Whitney-toets $p < 0,05$). Er is geen significant verschil in het oordeel van de beide groepen patiënten over de factor 'werkwijze' (Mann-Whitneytoets, $p > 0,05$).

3.2 Invloed van de sekse

Bij de behandeling door studenten mondhygiëne geeft 31% van de patiënten aan een voorkeur te hebben voor de behandeling door een vrouwelijke student (18 patiënten) dan wel een mannelijke student (twee patiënten). Bij de behandeling door studenten tandheelkunde ligt het overeenkomstige percentage de helft lager (16%). Bovendien blijkt het hebben van al dan niet een voorkeur in dit opzicht bij de behandeling door studenten mondhygiëne anders te zijn verdeeld dan bij de behandeling door studenten tandheelkunde (tab. II). Het verschil is significant (chi-kwadraattoets, $p < 0,05$). Slechts een enkeling gaf te kennen liever door iemand van het andere geslacht te worden behandeld.

Tabel I. Items van de factoren 'competentie' en 'werkwijze'.

Factor	Items
'Competentie'	<ol style="list-style-type: none"> 1. De student maakt een kundige indruk. 2. Je merkt dat de student gevoel heeft voor wat hij/zij doet. 3. Al met al ben ik tevreden over de kwaliteit van de behandeling.
'Werkwijze'	<ol style="list-style-type: none"> 1. De student komt onzeker over in zijn behandelingen. 2. De student is erg traag met behandelen. 3. De werkwijze van de student is chaotisch.

Tabel II. Voorkeur bij patiënten ten aanzien van het geslacht van de student per opleiding.

Voorkeur	Mondhygiëne % (N=65)	Tandheelkunde % (N=53)
1a. Mannelijke student	3	10
1b. Vrouwelijke student	28	6
2. Geen	69	84
Totaal (N = 118)	100	100

3.3 Behandeling door dezelfde student

Ongeveer de helft van de patiënten (53%) wilde de volgende keer graag door de dezelfde student worden behandeld met als belangrijkste reden de 'ontstane vertrouwensband' (59%). Als tweede belangrijkste reden werd opgegeven de 'deskundigheid' van de student (39%). Een kleine minderheid (4%) gaf aan bij de volgende controle niet meer door dezelfde student te willen worden behandeld. De overige patiënten (43%) hadden in dit opzicht geen voorkeur. De verdeling over de drie keuzemogelijkheden zelfde student/andere student/geen voorkeur bij de behandeling door een student mondhygiëne verschilde niet significant van de verdeling bij de behandeling door een student tandheelkunde (chi-kwadraat-toets, $p > 0,05$).

3.4 De opleiding en de begeleiders

Bij de opleiding tot Mondhygiënist gaven acht patiënten positief en vijf patiënten negatief commentaar op de opleiding. Er was veel waardering voor de organisatie. Slechts één patiënt vond dat er meer nadruk op snelheid en efficiëntie moest worden gelegd. Het negatieve commentaar had vooral betrekking op de begeleiding.

Bij Tandheelkunde gaf één patiënt positief commentaar: 'Voel me als volwassen persoon behandeld die overal bij betrokken wordt'. Drie patiënten gaven negatief commentaar, eveneens betrekking hebbend op de leiding en de begeleiding.

4 Discussie

De respons (59%) is niet hoog maar tamelijk redelijk voor dit type onderzoek. De werving van de patiënten gaf geen problemen. Alle gevraagde patiënten waren bereid mee te werken aan het onderzoek. De groep van studenten mondhygiëne is tamelijk klein. Hierdoor zouden enkele goede of slechte studenten een duidelijk stempel op de resultaten van de groep kunnen drukken. Echter de studieresultaten van de groep komen overeen met de gemiddelde resultaten van andere jaargroepen. Bovendien zijn de vragenlijsten in gelijke aantallen verdeeld onder de patiënten (46 mannen en 72 vrouwen) van alle studenten.

Daarom is generalisatie naar het niveau van de opleiding redelijkerwijs acceptabel. Voor de studieresultaten en de verdeling van de vragenlijsten bij tandheelkunde geldt hetzelfde als bij mondhygiëne. Vanwege het betrekkelijk kleine aantal mannelijke patiënten is er van afgezien na te gaan of er een verschil kon worden gevonden in waardering op basis van het geslacht van de patiënt.

Bij het zoeken naar oorzaken van de verschillen in de waardering voor studenten mondhygiëne en studenten tandheelkunde moet rekening worden gehouden met de verschillen in kenmerken van beide populaties studenten. In het vorige onderzoek werd genoemd het verschil in leeftijd, vooropleiding en geslacht.² Daarbij komt dat de begeleiding van studenten mondhygiëne (één begeleider op acht studenten) veel intensiever is dan bij studenten tandheelkunde (één begeleider op 13 studenten). Studenten mondhygiëne hebben echter minder lang ervaring met patiënten dan studenten tandheelkunde (ruim één jaar tegen ruim drie jaar). Bovendien worden door studenten tandheelkunde overwegend nieuwe patiënten en door studenten mondhygiëne overwegend 'recall-patiënten' behandeld.

Bijna 50% van de met een mondhygiënist samenwerkende tandartsen is van mening dat het werk van een mondhygiënist voor hen onaantrekkelijk is.³ Het zou kunnen dat het verschil in affiniteit met parodontale zorg tussen studenten mondhygiëne en studenten tandheelkunde zijn weerslag heeft op de waardering van de

patiënt. Uit het commentaar van één patiënt kon worden afgeleid dat initiële parodontale behandeling door studenten tandheelkunde zo onaantrekkelijk wordt gevonden dat zij de patiënt hierover ongevraagd mededeling doen.

Ruim een kwart van de patiënten geeft de voorkeur aan een vrouwelijke boven een mannelijke mondhygiënist. Wellicht zijn deze patiënten gehecht aan het beeld dat ze van een mondhygiënist hebben en op dit moment is nog 99% van de mondhygiënistenvrouw.⁴ Met het onderhavige onderzoek worden de resultaten van het eerdergenoemde onderzoek in de VS bevestigd.¹

Uit het onderzoek in de VS bleek evenals in het eigen onderzoek dat slechts een gering aantal patiënten een volgende controle bij voorkeur niet meer door dezelfde student wilde laten verrichten. In beide onderzoeken werd met betrekking tot dit item geen significant verschil gevonden tussen de behandeling door studenten mondhygiëne en studenten tandheelkunde. Uit het commentaar van de patiënten kan men afleiden dat patiënten bij de opleiding tot Mondhygiënist met meer zorg worden benaderd dan bij de opleiding Tandheelkunde. Misschien is dit verschil te verklaren uit het reeds genoemde verschil in ratio instructeur/student tussen beide opleidingen. De groep van respondenten (veel vrouwen, hoge status) onderscheidt zich blijkens epidemiologisch onderzoek door een betere mondhygiëne en minder diepe pockets.^{5,6} De resultaten van het onderzoek hebben daarom voornamelijk betrekking op patiënten die veel over hebben voor het verkrijgen en het behoud van een gezond parodontium. Wellicht is deze groep van patiënten dan ook kritischer ten aanzien van de aangeboden zorg dan een in parodontologisch opzicht minder gemotiveerde groep in de samenleving.

5 Conclusie

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn:

- Op twee van de drie onderzochte factoren van de patiëntenbehandeling, na-

Summary

BEHAVIOUR OF DENTAL STUDENTS AND DENTAL HYGIENE STUDENTS AS JUDGED BY THEIR PATIENTS

Key words: Dental hygienist – Dental education – Dental student

In 1985 200 patients who had been treated by fourth year dental students and second year dental hygiene students have received a questionnaire from the Dentistry Department of the ACTA in Amsterdam. They have answered questions concerning the attitude, the management and the competency of both groups of students (response: 59%). The most important conclusion from this study is, that dental hygiene students were significantly more appreciated by the patients than dental students as far as attitude and competency is concerned.

melijk de houding jegens de patiënt en de vakbekwaamheid worden de studenten mondhygiëne meer gewaardeerd dan de studenten tandheelkunde.

- Meer dan een kwart van de patiënten wordt liever behandeld door een vrouwelijke student mondhygiëne dan door een mannelijke.

Literatuur

- ¹SYSTY NL, HENDERSON GH. A comparative study of patient evaluations of dental treatment performed by dental and expanded-function dental hygienists students. *J Am Dent Assoc* 1974; 88: 985-6.
- ²GRUYTHUYSEN RJM, BLACKSTONE L. Patiënten over studenten tandheelkunde en studenten mondhygiëne. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1986; 93: 330-3.
- ³GRUYTHUYSEN RJM. Kiezen voor mondhygiënist. Amsterdam: Vrije Universiteit 1986. Academisch proefschrift.
- ⁴BERGMANS N. NVM enquête beroepsuitoefening mondhygiënist. *NVM Tijdschr* 1990; 14: 21-7.
- ⁵VISSER RSH, HELING GWJ, BURGERSDIJK RLW, VAN 'T HOF MA, KALSBEK H, TRUIN GJ. Landelijk Epidemiologisch Onderzoek Tandheelkunde. Deel XII. Mondhygiëne. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1990; 97: 227-9.
- ⁶TRUIN GJ, BURGERSDIJK RCW, KALSBEK H, KARSTEN RH, VAN 'T HOF MA. Landelijk Epidemiologisch Onderzoek Tandheelkunde. Deel III. Parodontale aandoeningen. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1989; 96: 129-31.

Uit de historie

Tandheelkunde bij dieren

Tijdens de 32ste jaarvergadering van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap hield de heer Howard Mummery, docent in de bacteriologie aan het Royal Dental Hospital in Londen een voordracht over cariës en hoe men deze ziekte kon voorkomen. Hierin vermeldde hij ondermeer enige onderzoeksgegevens over het voorkomen van tandbederf bij wilde dieren en huisdieren. Wij citeren

'In 295 schedels van bull-dogs en schoothondjes vond Miller 16 gevallen van caries. In 6 gevallen waren twee tanden carieus, en in elk van de 12 overblijvende schedels was een tand carieus, en hij

bevond, dat het in al deze gevallen onveranderlijk de eerste maaltand was, die cariës vertoonde. Dit moet natuurlijk worden toegeschreven aan de retentieplaatsen op de maalvlakte van dezen tand, terwijl de premolaren geen gelegenheid geven voor het achterblijven van voedsel.

In 100 schedels van wilde dieren, honden, jakhalzen en vossen, vond hij geen spoor van caries. Mr. I. S. Colyer onderzocht 484 schedels van paarden en in 66 van deze vond hij caries in de tanden, soms gering, soms zeer uitgebreid, zoo zelfs dat 10 tanden waren aangetast. Hij vond de kwaal in enkele gevallen bij

jonge dieren, maar meer bij oudere.

Hij vestigt er de aandacht op, dat er steeds een gebrek, een defect is in den bouw van het cementweefsel, dat de voorste en achterste ruimten inneemt, welk defect den vorm aanneemt van een kanaal, dat recht door den tand heendringt. Hij beschouwt dit als de voorname aanleiding van caries bij paarden, daar omzetbare koolhydraten uit het voedsel in deze ruimte wordt vastgehouden'.

Bron: *Tijdschr Tandheelkd* 1912; 19: 226.